

رابطه بین آموزش سواد اطلاعاتی با عملکرد تحصیلی دانشجویان

کیومرث نیاز آذری *

ابوالقاسم بریمانی **

علی جوکار ***

احمد رستگار امرئی ****

چکیده

در عصر حاضر، دسترسی به اطلاعات و استفاده مؤثر از آن برای تمام اقشار جامعه به منزله یک اصل اساسی در زندگی اجتماعی و حرفه‌ای به شمار می‌رود. در این راستا، داشتن سواد اطلاعاتی ابزار ارتباط با جهان می‌باشد. هدف از این مطالعه، بررسی رابطه بین آموزش سواد اطلاعاتی با عملکرد تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن بوده است. روش تحقیق، توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری، شامل کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی، مشاوره و روان‌شناسی به تعداد ۶۸۸ نفر بود. نمونه آماری از طریق جدول کرجسی و مورگان، ۲۴۲ نفر تعیین و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بر حسب رشته تحصیلی انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها، از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده است. روایی محتوایی آن توسط استادان و متخصصان مربوطه مورد تأیید قرار گرفته است. پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۹ به دست آمد. جهت بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس دو راهه و رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج حاصل از بررسی سؤالات تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین آموزش سواد اطلاعاتی (یافتن، استفاده کردن و انگیزه) با عملکرد تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد وجود دارد و ۱۰/۵ درصد تغییرات عملکرد تحصیلی دانشجویان را متغیر آموزش سواد اطلاعاتی تبیین می‌کند.

واژگان کلیدی

فن آوری اطلاعات و ارتباطات، سواد اطلاعاتی، انگیزه، عملکرد تحصیلی، دانشجویان

-
- * استاد گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری ایران k.niazazari@gmail.com
** دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نکا، نکا ایران ab.barimani@gmail.com
*** دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری ایران a_jokar1354@yahoo.com
**** دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (مازندران)، ساری، ایران rastegar_ah@yahoo.com

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: ابوالقاسم بریمانی

مقدمه

عصر کنونی، عصر اطلاعات نام دارد، عصری که زندگی بدون اطلاعات میسر نیست. اگر روزی کشورهای بزرگ دنیا بدون انرژی قادر به حیات نبوده‌اند، امروزه کشورها بدون اطلاعات مرده‌اند، زیرا، اطلاعات مانند خونی است که در کالبد سازمان جریان دارد (Emam Jomeh, 2003, 22). فن آوری اطلاعات^۱، جهان امروز را به مثابه دهکده کوچکی نموده که در کمترین زمان، می‌توان اطلاعات و یافته‌های علمی و تحقیقاتی مورد نظر را از دوردست‌ترین فاصله‌ها بر روی صفحه کامپیوتر مشاهده یا چاپ شده آن را دریافت داشت. بنابراین، داشتن سواد اطلاعاتی^۲ لازم که در واقع شناخت ابزارهای دست‌یابی به اطلاعات می‌باشد، ضرورتی غیرقابل اجتناب و حیاتی است. سواد اطلاعاتی یکی از مشخصه‌های بارز جامعه اطلاعاتی است که این امکان را به فرد می‌دهد تا برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود بتواند به آسانی به اطلاعات دسترسی پیدا کند، از آنها استفاده و آنها را بررسی و ارزیابی کند. در قرن بیست و یکم که عصر اطلاعات نامیده شد، چنین مهارت‌هایی که دانش و اطلاعات را با کارآیی به خدمات و کالاهای نو و ابتکاری تبدیل می‌کند، معرف اقتصادی‌های موفق بر دانش به شمار رفته‌اند (Sarлак, 2008). سواد اطلاعاتی اشاره به توانایی دسترسی و استفاده از طیف متنوعی از منابع اطلاعات دارد تا یک نیاز اطلاعاتی حل و فصل شود. سواد اطلاعاتی متضمن یافتن، ارزیابی، استفاده و به تبع آن قراردادن دانش در چرخه ارتباطات است (Nazari, 2006, 14). سواد اطلاعاتی به معنای توانایی در اتخاذ رفتار اطلاع‌یابی مناسب به منظور شناسایی اطلاعات مورد نیاز برای تأمین نیازهای اطلاعاتی است، به طوری که دسترسی به اطلاعات مورد نیاز به استفاده صحیح، اخلاقی و مؤثر از اطلاعات در جامعه منجر شود. اطلاعات مورد نیاز ممکن است از طریق هر کانال یا رسانه‌ای که میسر باشد به دست آید (Webber & Johnston, 2002).

سواد اطلاعاتی به عنوان پایه و اساس برای اشخاص به منظور دست‌یابی آنها به اهداف شخصی، اجتماعی، حرفه‌ای و تحصیلی بیان و توصیف شده است. مهارت‌های سواد اطلاعاتی برای همه افرادی که بخواهند یادگیری مادام‌العمر داشته و در جوامع دانشی حضور داشته باشند یک ضرورت به حساب می‌آید (UNESCO, 2008). سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از

مهارت‌هاست، که به منظور شناسایی درست منابع اطلاعاتی جهت دسترسی به منابع و توانایی استفاده از آنها اطلاق می‌گردد. در واقع دانشجویان جهت توانمندسازی فردی خویش به سبب ماهیت کار و ارتباط گسترده آنان با منابع اطلاعاتی و تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی، نیازمند کسب مهارت‌های لازم در زمینه سواد اطلاعاتی هستند. بنابراین، سواد اطلاعاتی، کلیدی است برای یادگیری مادام‌العمر آنان.

یکی از نیازهای اساسی هر جامعه، آموزش و پژوهش است که دانشگاه‌ها کانون آن و دانشجویان یکی از اعضای مهم این جامعه می‌باشند. لازمه هر پژوهش استفاده صحیح و منطقی از اطلاعات است. لازم است دانشجویان به عنوان یکی از وسیع‌ترین اقشار مصرف‌کننده اطلاعات، دارای توانایی در زمینه شناخت، کسب، ارزیابی، پردازش و ارزیابی اطلاعات، هم‌چنین، مسایل قانونی مربوط به اطلاعات باشند. لازمه چنین توانایی‌هایی داشتن سواد اطلاعاتی می‌باشد که شخص را در انجام پژوهش و فرآیند تولید دانش نو از اطلاعات یاری می‌کند (Horri, 2004). در ادامه به بررسی پژوهش‌های مرتبط با موضوع این مقاله پرداخته می‌شود. پژوهشی توسط شریفی و اسلامی (Sharifi & Eslamiyeh, 2011) تحت عنوان «ارزیابی استانداردهای سواد اطلاعاتی دانشجویان و رابطه آن با گرایش به یادگیری الکترونیکی»، انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد میزان گرایش دانشجویان مورد مطالعه به یادگیری الکترونیکی بالاتر از متوسط جامعه می‌باشد. سطح آگاهی دانشجویان از استانداردهای پنج‌گانه سواد اطلاعاتی نیز بالاتر از متوسط جامعه می‌باشد. نتایج دیگر نیز حاکی از آن بود که بین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان مورد مطالعه و گرایش آنها به یادگیری الکترونیکی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج تحقیق بختیاری و همکاران (Bakhtiari et al., 2014) با عنوان «مقایسه میزان سواد اطلاعاتی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان تحت آموزش از راه دور و آموزش سنتی نشان داد که بین سواد اطلاعاتی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان تحت آموزش سنتی با دانش‌آموزان آموزش از راه دور تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. ثمری و رسولزاده (Samari & Rasoulzadeh, 2009) پژوهشی با عنوان «مقایسه تأثیر استفاده از فاوا و روش سنتی بر میزان پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی»، انجام دادند. نتایج نشان داد که میانگین متغیرهای پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی در بین دانشجویانی که از طریق فاوا به یادگیری پرداختند، به مراتب بیشتر از دانشجویانی است که به روش سنتی آموزش دیده‌اند. نتایج پژوهش غلامی (Gholami, 2008) با عنوان «بررسی رابطه

سواد اطلاعاتی و تفکر خلاق دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه اراک با تأکید بر استانداردهای سواد اطلاعاتی» نشان داد که بین سواد اطلاعاتی دانشجویان و خلاقیت آنها رابطه معنادار وجود دارد. به این معنی که هر چه مهارت‌های دانشجویان در زمینه سواد اطلاعاتی بیشتر باشد آنها خلاقیت بیشتری را هم در این زمینه از خود نشان می‌دهند و بالعکس. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که هر یک از چهار مؤلفه تعیین و تشخیص نیاز اطلاعاتی، جایابی و دسترسی به اطلاعات، ارزیابی نقادانه اطلاعات و تلفیق آن به دانش پایه و استفاده مؤثر و مسئولانه اطلاعات، همبستگی معناداری با میزان خلاقیت دانشجویان دارد. در بررسی تفاوت دانشجویان دختر و پسر در سواد اطلاعاتی و خلاقیت نتایج تفاوت معناداری را بین دو گروه نشان نمی‌دهد. اما، در بررسی تفاوت رشته‌های تحصیلی در سواد اطلاعاتی و خلاقیت نتایج گویای آن است که بین رشته‌های تحصیلی در دو متغیر سواد اطلاعاتی و خلاقیت تفاوت معناداری وجود دارد.

فراهانی و همکاران (Farahani et al., 2009) پژوهشی تحت عنوان «فن آوری اطلاعات و رابطه آن با عملکرد تحصیلی و آینده شغلی دانشجویان تربیت بدنی»، انجام دادند. یافته‌ها نشان داد سطح آگاهی اکثر دانشجویان (۶۰٪) از فن آوری اطلاعات ضعیف و توجه و برنامه‌ریزی اکثر دانشجویان (۷۸٪) نسبت به آینده شغلی آنان در حد متوسط است. هم‌چنین، بین سطح آگاهی از فن آوری اطلاعات و ارتباطات و عملکرد تحصیلی دانشجویان، رابطه مثبت و معناداری وجود داشت، ولی بین آگاهی از فن آوری اطلاعات و ارتباطات با آینده شغلی رابطه معناداری مشاهده نشد. قاسمی (Ghasemi, 2006) به بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و انطباق آن با استانداردهای سواد اطلاعاتی^۱ و چهار سند توسعه ملی پرداخت و در استفاده از استاندارد پیاده‌سازی مدل‌هایی از سواد اطلاعاتی را متناسب با بافت فرهنگی کشور، لازم دانسته است و عنوان نموده که باید استانداردهای خاص هر رشته جهت پیاده‌سازی نیازهای آموزشی و پژوهشی مختلف تعیین شود. همین‌طور به مواردی چون سرعت، روزآمدی، حجم دسترسی و شیوه‌های بازیابی که در آموزش سواد اطلاعاتی باید در نظر گرفته شود اشاره کرده است. پورنقی (PourNaghi, 2007) در پژوهشی به بررسی تطبیقی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، علوم پزشکی ایران و علوم پزشکی شهید بهشتی پرداخت و

نتیجه گرفت که سطح سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌ها در حد متوسط (۵۳/۲ درصد) است و در حد مطلوبی قرار ندارد.

بردستانی (Bardestani, 2004) با تحقیقی در خصوص سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، به این نتیجه دست یافت که کتاب و کتابخانه به ترتیب مهم‌ترین منابع و کانال‌های مورد استفاده دانشجویان می‌باشند و نبود کتاب‌های کافی و جدید در کتابخانه را به عنوان مهم‌ترین مشکل در مسیر اطلاع‌یابی عنوان کردند و یکی از علل اصلی عدم موفقیت دانشجویان در استفاده صحیح از اطلاعات و انجام تحقیقات با نتایج جدید را، آشنا نبودن آنها با روش‌های صحیح جست‌وجوی اطلاعات می‌دانند. همین‌طور در راستای آموزش مهارت‌های اطلاع‌یابی و توسعه سواد اطلاعاتی، همکاری کتابخانه‌ها و مراکز آموزشی به ویژه دانشگاه‌ها را از اهمیت خاصی برخوردار دانستند. بختیارزاده (Bakhtiarzadeh, 2002) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی دانشگاه الزهرا کمتر از سطح میزان استاندارد بوده است. پریخ و مقدس‌زاده (Parirokh & Moghadaszadeh, 1999) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که اکثر دانشجویان به مهارت سواد اطلاعاتی مجهز نیستند، اما، در عین حال معتقدند که باید این توانایی‌ها را به دست آورند. جی‌سنو (Jaysonw, 2009) با پژوهشی تحت عنوان «بررسی مهارت فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات برای معلمان آموزش‌دهنده در کامبوج»، نتیجه‌گیری کرد که از هر ۱۰ مربی، ۷ مربی از مهارت فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در درجات مختلف استفاده می‌کردند و اثر مثبت و مفید فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و انگیزه معلمان برای ارتقای این مهارت را نشان داد. تحقیق دیگری توسط راسل و همکاران (Russell et al., 2009) با عنوان «مهارت‌های فن‌آوری اطلاعات معلمان در استرالیا»، انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که به منظور توسعه مهارت‌های مؤثر فن‌آوری اطلاعات در کلاس درس، معلمان باید هم مهارت‌های پایه رایانه‌ای و هم مهارت‌های طراحی و اجرای برنامه‌های درسی را با استفاده از فن‌آوری اطلاعات یاد بگیرند. آندرتا (Andretta, 2009) در پژوهشی به بررسی آینده آموزش سواد اطلاعاتی و مدل‌های مرتبط با آن پرداخت و به این نتیجه رسید که رابطه‌ای بین یادگیرنده و اطلاعات به وسیله سرفصل‌های موضوعات به وجود می‌آید و توانایی یادگیرنده را در وابسته یا مستقل بودن او از آموزش سواد اطلاعات منعکس می‌کند و یادگیری سواد اطلاعاتی به صورت مادام‌العمر، فرد را در چرخه‌ای از تجربیات و عمل قدرت‌مند

می‌سازد. تحقیقی توسط والاس و کلاریانا (Wallace & Clariana, 2005) تحت عنوان «ادراکات در مقابل واقعیت‌ها: تعیین میزان مهارت‌های سواد کامپیوتری دانشجویان و نیاز به آموزش مفاهیم و تکنولوژی»، انجام شد. در این تحقیق مهارت‌های کامپیوتری (شامل Excel) و دانش کامپیوتری دانشجویان تازه وارد توسط آزمون‌های تحت شبکه^۱ مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه نشان داد که میانگین نمرات دانشجویان به طور معناداری پایین‌تر از نمره حد تسلط بود. بر اساس نتایج مشخص شد که دانشجویان دانش و مهارت‌های کامپیوتری لازم را دارا نبودند. پژوهشی توسط هاریسون و همکاران (Harrison et al., 2002) جهت تأثیر کاربرد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش انجام و معلوم شد که فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات آموزش را عمیق‌تر و اثربخش‌تر کرده و سبب بروز خلاقیت می‌گردد.

با توجه به هدف اصلی این پژوهش که بررسی رابطه بین آموزش سواد اطلاعاتی و عملکرد تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن و آرایه پیشنهادی کاربردی به مسؤولان دانشگاه بر اساس نتایج تحقیق می‌باشد؛ سؤال‌های تحقیق به شرح زیر مطرح می‌گردد.

۱. چه رابطه‌ای بین آموزش سواد اطلاعاتی (یافتن، استفاده کردن و انگیزه) با عملکرد تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن وجود دارد؟
۲. تا چه اندازه می‌توان عملکرد تحصیلی دانشجویان را از طریق آموزش سواد اطلاعاتی پیش‌بینی کرد؟

روش

روش تحقیق حاضر توصیفی، از نوع همبستگی می‌باشد که در آن روابط بین متغیرها با استفاده از ضرایب همبستگی، توصیف و تبیین می‌شوند. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی، مشاوره و روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن بود که در این دانشگاه مشغول به تحصیل بودند. در مجموع تعداد آنان برابر ۶۸۸ نفر بوده است. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده گردید که بر اساس آن تعداد ۲۴۲ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای مشخص شدن این تعداد نمونه از جامعه آماری با

مشخصات فوق از شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بر حسب رشته تحصیلی استفاده شده است. رشته تحصیلی نمونه‌های مورد مطالعه به شرح جدول ۱ می‌باشد.

جدول ۱. رشته تحصیلی نمونه‌های مورد مطالعه

رشته تحصیلی	علوم تربیتی	روان‌شناسی	مشاوره	مجموع
فراوانی	۱۴۱	۷۰	۳۱	۲۴۲
درصد	۵۸/۳	۲۸/۹	۱۲/۸	۱۰۰

در این پژوهش، برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه محقق ساخته متناسب با مبانی نظری موضوع تحقیق استفاده شده است. پرسش‌نامه مذکور از دو قسمت سؤال تشکیل شده است. بخش اول آن مربوط به اطلاعات عمومی آزمودنی‌ها، شامل نام دانشکده، رشته تحصیلی و معدل است. بخش دوم، شامل ۲۲ سؤال مربوط به سواد اطلاعاتی که از سه بعد یافتن شامل ۸ سؤال، استفاده کردن شامل ۱۰ سؤال و انگیزه شامل ۴ سؤال تشکیل شده است. لازم به ذکر است که عملکرد تحصیلی آزمودنی‌ها بر اساس معدل ترم گذشته که کسب کرده بودند، اندازه‌گیری شد. سؤالات مربوط به متغیرهای پژوهش بر حسب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت و به ترتیب با گزینه‌های (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) تنظیم گردید و در اختیار پاسخ‌گویان (نمونه انتخابی) قرار گرفت. روایی صوری و محتوایی آزمون از طریق بررسی استادان و متخصصان مربوطه مورد تأیید قرار گرفت. میزان پایایی پرسش‌نامه با اجرای آزمایشی آن بر روی گروه ۳۰ نفری از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن که مربوط به جامعه آماری مورد مطالعه بودند، انجام گرفت و مقدار آن با استفاده از فرمول ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۹ محاسبه گردید که ضریب قابل قبولی می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و روش‌های آماری در سطح توصیفی شامل جداول، فراوانی، میانگین و درصد و در سطح آمار استنباطی شامل آزمون ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس دواره و رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است.

یافته‌ها

سؤال اول: چه رابطه‌ای بین آموزش سواد اطلاعاتی (یافتن، استفاده کردن و انگیزه) با عملکرد تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن وجود دارد؟

جدول ۲. خلاصه آزمون ضریب همبستگی پیرسون مربوط به سؤال اول

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	عملکرد تحصیلی
یافتن	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۲۹۵
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۲۴۲
استفاده کردن	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۳۰۷
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۲۴۲
انگیزه	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۲۶۰
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۲۴۲

بر اساس جدول ۲، نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که مقدار ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده برای شاخص یافتن ($r=0/295$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با درجه آزادی ۲۴۰، از مقدار ضریب همبستگی بحرانی جدول ($r=0/195$) بزرگ‌تر شده است. هم‌چنین، چون میزان معناداری این آزمون ($sig=0/000$) کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین، بین آموزش سواد اطلاعاتی در بعد یافتن با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

مقدار ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده برای شاخص استفاده کردن ($r=0/307$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با درجه آزادی ۲۴۰، از مقدار ضریب همبستگی بحرانی جدول ($r=0/195$) بزرگ‌تر شده است. هم‌چنین، چون میزان معناداری این آزمون ($sig=0/000$) کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین، مشخص می‌شود که بین آموزش سواد اطلاعاتی در بعد استفاده کردن با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

مقدار ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده برای شاخص انگیزه ($r=0/260$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد و با درجه آزادی ۲۴۰، از مقدار ضریب همبستگی بحرانی جدول ($r=0/195$) بزرگ‌تر شده است. هم‌چنین، چون میزان معناداری این آزمون ($sig=0/000$) کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین، می‌توان بیان نمود، که رابطه معناداری بین آموزش سواد اطلاعاتی در بعد انگیزه با عملکرد تحصیلی دانشجویان وجود دارد.

سؤال دوم: تا چه اندازه می‌توان عملکرد تحصیلی دانشجویان را از طریق آموزش سواد اطلاعاتی پیش‌بینی کرد؟

جدول ۳. خلاصه تحلیل آماری رگرسیون مربوط به سؤال دوم تحقیق

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۰/۳۴۰	۰/۱۱۶	۰/۱۰۵	۱

مقدار ضریب تعیین شده برابر با ۰/۱۱۶ می‌باشد. این مقدار نشان می‌دهد که ۱۱/۶ درصد تغییرات عملکرد تحصیلی دانشجویان به وسیله متغیر آموزش سواد اطلاعاتی قابل تبیین است.

جدول ۴. خلاصه آزمون معناداری رگرسیون چندمتغیره مربوط به سؤال دوم تحقیق

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	سطح معناداری
رگرسیون	۳۳/۳۷۸	۳	۱۱/۱۲۶		
باقی مانده	۲۵۴/۶۲۲	۲۳۸	۱/۰۷۰	۱۰	۰/۰۰۰
کل	۲۲۸/۰۰۰	۲۴۱			

نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که مقدار F محاسبه شده ($F=10$) در سطح اطمینان ۹۵٪ و با درجات آزادی (۳ و ۲۳۸) از مقدار F بحرانی جدول ($F=2/72$) بزرگ‌تر شده است. هم‌چنین، چون میزان معناداری این آزمون ($\text{sig}=0/000$) کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین، می‌توان بیان نمود که بین متغیرهای تحقیق (آموزش سواد اطلاعاتی با عملکرد تحصیلی) رابطه معناداری وجود دارد، و این رابطه ناشی از شانس و تصادف نیست.

جدول ۵. خلاصه تحلیل رگرسیون چندمتغیره

سطح معناداری	t	ضریب استاندارد نشده		مدل
		Beta	خطای استاندارد β	
۰/۰۰۰	۱۲/۳۴۴		۰/۴۶۵	۵/۷۴۲ (ثابت)
۰/۲۷۰	۱/۱۰۶	۰/۱۰۲	۰/۲۱۷	-۰/۲۴۰ یافتن
۰/۰۲۷	۲/۲۳۲	۰/۱۸۶	۰/۱۵۴	-۰/۳۴۳ استفاده کردن
۰/۱۵۵	۱/۴۲۷	۰/۱۱۰	۰/۱۸۸	-۰/۲۶۸ انگیزه

نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها در جدول ۵ نشان می‌دهد که با توجه به مقدار ضریب بتا، مؤلفه استفاده کردن با ضریب ۰/۱۸۶ سهم مهمی در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دارد. هم‌چنین، میزان معناداری مؤلفه استفاده کردن ($\text{sig}=0/027$) کمتر از ۰/۰۵ است، پس می‌توان بیان نمود که این شاخص بر عملکرد تحصیلی تأثیر دارد و میزان معناداری مؤلفه یافتن ($\text{sig}=0/270$) و میزان معناداری مؤلفه انگیزه ($\text{sig}=0/155$) بیشتر از ۰/۰۵ است. می‌توان بیان نمود که این شاخص‌ها بر عملکرد تحصیلی تأثیر ندارند. بنابراین، چون مقدار ضریب بتای مربوط به شاخص استفاده کردن (۰/۱۸۶) بزرگ‌تر از مقدار بتای دو شاخص دیگر (یافتن و انگیزه) می‌باشد، شاخص استفاده کردن تأثیر بیشتری در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان، نسبت به سایر زیر گروه‌ها دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که رابطه معناداری بین ابعاد آموزش سواد اطلاعاتی شامل یافتن، استفاده کردن و انگیزه با عملکرد تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن وجود دارد. هم‌چنین ۱۱/۶ درصد تغییرات عملکرد تحصیلی دانشجویان به وسیله متغیر آموزش سواد اطلاعاتی قابل تبیین می‌باشد. بررسی پیشینه تحقیق حاکی از هم‌سانی نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر با یافته‌های پژوهش‌های دیگر محققان دارد. نتایج بررسی‌های شریفی و اسلامی (Sharifi & Eslamiyeh, 2011) نشان داد بین سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان و گرایش آنها به یادگیری الکترونیکی رابطه معناداری وجود دارد. غلامی (Gholami, 2008) نشان داد که بین سواد اطلاعاتی دانشجویان و خلاقیت آنها رابطه و همبستگی معناداری وجود

دارد. ثمری و رسولزاده (Samari & Rasoulzadeh, 2009) بیان کردند که میانگین متغیرهای پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی در بین دانشجویانی که از طریق فاوا به یادگیری پرداختند، به مراتب بیشتر از دانشجویانی است که به روش سنتی آموزش دیده‌اند. یافته‌های تحقیق فراهانی و همکاران (Farahani et al., 2009) حاکی از آن بود که بین سطح آگاهی از فن آوری اطلاعات، ارتباطات و عملکرد تحصیلی دانشجویان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هم‌چنین، جی‌سنو (Jaysonw, 2009) در تحقیق خود نشان داد که مهارت فن آوری اطلاعات و ارتباطات اثر مثبت و مفید در آموزش و انگیزه معلمان برای ارتقای مهارت فن آوری اطلاعات و ارتباطات را دارد. آندرتا (Andretta, 2009) نیز بیان نمود که یادگیری سواد اطلاعاتی به صورت مادام‌العمر، فرد را در چرخه‌ای از تجربیات و عمل قدرت‌مند می‌سازد. هاریسون و همکاران (Harrison et al., 2002) نیز نتیجه‌گیری کردند که فن آوری اطلاعات و ارتباطات آموزش را عمیق‌تر و اثربخش‌تر کرده و سبب بروز خلاقیت می‌گردد. با توجه به گسترش روزافزون اطلاعات و ظهور فن آوری‌های جدید اطلاعاتی، حرکت جامعه جهانی به سوی جامعه اطلاعاتی امری بدیهی است. لذا، تنها راه دسترسی دقیق و سریع، بازیابی و ذخیره منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی با توجه به فن آوری‌های جدید، نیازمند کسب مهارت‌های ویژه‌ای است، که این مهارت‌ها با ارتقای سواد اطلاعاتی می‌تواند چاره‌ساز شود. با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- برگزاری سمینارها و سخنرانی‌هایی در دانشگاه به منظور بالا بردن سطح آگاهی در زمینه نوآوری و فن آوری گوناگون منابع اطلاعاتی.
- برنامه‌ریزی برای آموزش‌های مداوم آشنایی با انواع منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی و نحوه استفاده از آنها برای دانشجویان.
- توجه و برنامه‌ریزی برای آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان مقاطع مختلف دانشگاه به عنوان استادان و محققان آینده جامعه به منظور استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی جهت تولید دانش.
- توسعه مجموعه‌های چاپی و الکترونیکی کتابخانه‌های دانشگاهی بر اساس اصول علمی مجموعه‌سازی از جمله مسأله مهم در انتخاب مواد در جهت تأمین منابع اطلاعاتی جامع و روزآمد که پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی باشد.

- تقویت نیروی انسانی متخصص کتابخانه‌ها و تربیت کتابداران برای امر آموزش.
- برای استفاده مطلوب و بهینه دانشجویان از یافته‌های علمی و پژوهشی، کارگاه‌های آموزشی و روش تحقیق و آشنایی با ابزارهای تحقیق بر پا گردد تا دانشجویان به صورت علمی با مراحل و اجرای پژوهش و تحقیق آشنا شوند.

References

1. Andretta, S. (2009). The multifaceted nature of information literacy: Solving the Rubik cube puzzle. *Journal of Information Literacy*, 3(2), 1-5.
2. Bakhtiari, L., Ghadampour, E., Bakhtiari, M., & Sadyn, A. (2014). A comparison of information literacy and social skills in students in distance education and those in traditional education. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 4(3), 49-69. (in Persian).
3. Bakhtiarzadeh, A. (2002). *The review of informational literacy between last year students in bachelor course of Alzahra University*. M.A. Thesis of Library and Information Science, Iran University of Medical Sciences and Health Services, Department of Statistics and Information Management. (in Persian).
4. Bardestani, M. (2004). *Evaluation of information literacy of students at Chamran University of Ahvaz, training and development of information literacy in libraries information centers*. Mashhad: The Library, Documentation Center of Astan Quds Razavi. (in Persian).
5. Emam Jomeh, T. (2003). The education in information age. *The monthly of Growth Educational Technology*, 152, 22-24. (in Persian).
6. Farahani, A., Zareei, M., & Sharifian, A. (2009). The information technology and its relationship with academic performance and career future of physical education students, case study, Kerman University. *Journal of Physical Education*, 46, 101-112. (in Persian).
7. Ghasemi, A. H. (2006). *Check condition of informational literacy of graduated students*. Unpublished Doctoral Dissertation Ferdowsi University of Mashhad. (in Persian).
8. Gholami, S. (2008). *The relationship between information literacy and critical thinking of students in Arak University (Faculty of Humanities)*. Master's Thesis, Arak University. (in Persian).
9. Harrison, C., Comber, C., Fisher, T., Haw, K., Lewin, C., Lunzer, E. et al. (2002). *ImpaCT2: The impact of information and communication technologies on pupil learning and attainment. ICT in Schools Research and Evaluation Series – No.7*. Publisher: British Educational Communications and Technology Agency (BECTA).
10. Horri, A. (2004). *Educational libraries in school libraries*. Tehran: Book Network.
11. Jaysonw, R. (2009). Providing ICT skills to teacher trainers in Cambodia: Summary of project outputs and achievements. *Journal of Education for International*

- Development*, 4(2). Retrieved from http://www.equip123.net/jeid/articles/4_2/Richardson.pdf
12. Nazari, M. (2006). *Information literacy*. Tehran: Iranian Information and Documentation Center. (in Persian).
 13. Parirokh, M., & Moghadaszadeh, H. (1999). Information Literacy: The research on how obtain information Literacy. *Journal of Literature and Humanities*, 32(1&2), 317-334. Retrieved from <http://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1004711.html> (in Persian).
 14. Pournaghi, R. (2007). *Comparison of information literacy of librarian of Shahid Beheshti and Iran University of Medical Science*. M.A. Thesis of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Islamic Azad University. (in Persian).
 15. Russell, G., Finger, G., & Russell, N. (2009). Information technology skills of Australian teachers: Implications for teacher education. *Journal of Information Technology for Teacher*, 9(2), 149-166. DOI: 10.1080/14759390000200087
 16. Samari, E., & Rasoulzadeh, E. B. (2009). A comparative study on the effect of using ICT vs. traditional method on educational advances and self regulated learning among students of Payame Noor University (PNU). *Higher Education Letter*, 2(5), 83-85. (in Persian).
 17. Sarlak, M. A. (2008). *Knowledge age organizations*. Tehran: PNU. (in Persian).
 18. Sharifi, A., & Eslamieh, F. (2011). The assessment information literacy standards for students and its relationship with the e-learning orientation. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 2(2), 35-53. (in Persian).
 19. UNESCO. (2008). *Information for all programme*. Retrieved from www.unesco.org
 20. Wallace, P., & Clariana, R. B. (2005). Perception versus reality-determining business students' computer literacy skills and need for instruction in information concepts and technology. *Journal of Information Technology Education*, 4, 141-151.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی